

Za nás - down and up!

My jsme si na to zvykli, jako na samozřejmost. Za nás umírali kluci na plážích Utah, Omaha, Gold, Juno a Sword a spousta sovětských vojáků i našich kluků. Bereme to jako samozřejmost. Jakási dějinná nutnost vrhala lidské syny do bitvy a nám se to léta vysvětlovalo tak, že to pro nás dnes už téměř nic neznamená. Dotkne se nás to až ve chvíli, kdy je smrt blízko nás, tak jako třeba v Ostravě 10. prosince 2019 ve fakultní nemocnici, kde střelec Vitásek v americkém stylu vraždil nevinné. A jeden z nich zemřel, když vlastním tělem chránil svoji nezletilou dceru, čímž jí zachránil život. Podobně se chovala matka sedmnáctileté dcery ve vestibulu. Vrahovi však už došly náboje a utíkal.

Pro první křesťany, v době sepsání dopisu Hebrejům to „Za nás“ bylo rozhodujícím vyjádřením. Všechno museli sami. I před Bohem stáli daleko zřetelněji, než si myslíme. To „Za nás“ se vázalo snad jen k jediné roli - ke knězi, k veleknězi. K veleknězovi, jehož postava bude dominovat dalším kapitolám. Ten za sebe a za své bratry levity i za celý Izrael vstupoval do svatyně svatých v Den smíření s krví obětních zvířat. Jenže Izraelité - ať etničtí či konvertovaní - v době sepsání listu pomalu ztráceli obsah kultu a nebo možná v té době napsání - už ani neměli chrám. Nám to vůbec nedochází, nedovedeme to docítit. My jsme plní zastupitelské demokracie, papaláši - co nás údajně zastupují - mohou být proti nám - a my to ani nepoznáme.

Se židovským světem a ohromným významem toho rčení „za nás“ máme zmatek. Po pravdě: Ježíš ani pro nás není výrazně hebrejskou osobou, ani křesťanská víra už není spojena s Hebreji, se židy. Ježíš se filmuje téměř světlovlasý, má euroamerické rysy a sčesané a snad i natupírované vlasy. Všechny hebrejské normy padly. Křesťanství je naše. Už ne Jeruzalém, ale Řím. Už ne Hebrej, ale Argentinec je náměstek Boží, náměstek Kristův na Zemi.

Když se pak při Večeři Pánově říká „Za vás!“ také to není úplně srozumitelné. A evropsky vzato, podává se nám tu něco, bez čehož klidně můžeme být. Chléb a víno se podává jako něco, co jsme si mohli prostřít sami, co jsme si neobjednali, co z jedněch dělá hodné (což říkám jako ten, kdo stává za stolem při Večeři Pánově) a ze druhých ty zlobivé tak moc, že se za ně musí obětovat.

Ještě jedna jinakost: Pisatel dopisu Hebrejům mluví o budoucím světě. My o něm ale moc nemluvíme. Možná nějaký mystik a nebo umírající. Pisatel o něm - o budoucím světě - mluví i ve chvíli, kdy se vyjadřuje o tom, co je tady a teď. A taky ve větách, kdy se vyjadřuje o tom, co bylo. O čem mluvíme my? O složenkách, nákladech na dovolenou, vybouraném autě, nemoci dětí a bolavých kotnících. Taky mluvíme o vypletých záhonech a rajčatech, která se hřejí na náslunné straně naší vily. O čem všem ještě? A je v tom všem něco z budoucího světa? A jak by to tam mělo být přítomno?

Text říká: „Andělům Bůh také nepodřídil budoucí svět, o němž mluvíme, kdežto o Synu je na jednom místě řečeno: ‚Co je člověk, že ho máš, Bože, na mysl, a Syn člověka, že na něj hledíš? Jen nakrátko jsi ho postavil níž než anděly, pak jsi ho korunoval ctí a slávou, všechno jsi podrobil pod jeho nohy.‘ (2:5-7) To je citace 8. Žalmu, ve které často myslíme na lidstvo obecně. To proto, že ten žalm zní trochu jinak: „Co je člověk, že na něho pamatuješ, syn člověka, že se ho ujímáš? Jen maličko jsi ho omezil, že není roven Bohu, korunuješ ho slávou a důstojností.“ (Žalm 8:5n) Pisatel cituje špatně? Ne, cituje vykladačsky. Žalm 8. myslí na člověka a na jeho dílo. Kdežto pisatel dopisu Hebrejům myslí na budoucí svět a tedy na Ježíše. Nemluví o nižším postavení vůči Bohu, ale celkem správně proti bohům, tedy hebrejsky *elohím*, kterými vůči nám jsou i andělé.

Ač se stále mluví o andělech, vlastně to jimi začíná i končí (2:6 a 2:16) je to řeč o člověku a lidských rysech osobnosti a díla Pána Ježíše. Ježíš je za nás, s námi, pro nás. **Je původcem naší spásy** (2:10). A řeč o něm začíná odskokem od andělů - totiž, kdežto - o Synu. Nesrovnatelné postavení, nesouměrné činy Ježíšovy vůči andělům. A vystačí si na začátku negativním posudkem andělských kompetencí a nehrne hned ty Ježíšovy. To tvrzení není úplné. Pisatel nejprve představí Ježíšovy **vztahy**, jichž andělé nejsou schopni, nebyli pro ně stvořeni. Také nemůžou za někoho umřít. A vlastně - umí andělé umřít? Nevíme. To nám je smrt pohříchu určena. A také pisatel představí Ježíšovu **práci**. To dvojí rozhoduje. A až pak můžeme vidět, komu je podřízen tento svět, kdo jej vede.

To je jiný pohled na vůdcovskou roli. Musí být prokazatelně jiná svou kvalitou, nejen postavením. Vůbec nerozhoduje, zda je někdo prezident či biskup. Sejde na tom zda je za ním vidět patřičná práce. Ježíš byl zplozen v těch zmíněných vztazích, celé tajemství Trojice je ve vztazích. A nás do těch vztahů zatahuje. Skutečně: Pán Bůh se nám nepředstavuje věroučně, ale ve vztazích. Ježíš je člověkem, synem člověka jak v tom smyslu dávných proroctví, tak i v tom smyslu solidárního vztahu (2:6), Ježíš má lidské jméno (2:9). Když je člověkem - sice je to krok dolů, ale přesto - je tak původcem naší spásy (2:10) a my smíme být jeho bratřími a sestrami (2:11n) ¹

Pisatel dopisu pak vysvětluje to, co zacitoval z 8. Žalmu na něčem, co se nám dá nazvat jako dolu-nahoru a nebo výtah, kterému se někdy říká pater noster:

„Když mu tedy podrobil všechno, znamená to, že nezůstalo nic, co by mu nebylo podmaněno. Nyní ovšem ještě nevidíme, že by mu vše bylo podmaněno.“ To je pokračování tvrzení „Andělům Bůh také nepodřídil budoucí svět...“ (2:5) - když ne andělům, tak jemu, Ježíšovi, Synu člověka je podmaněno všechno. Což ještě teď nevidíme. Co vidíme? „Ale vidíme toho, který byl nakrátko postaven níže než andělé,“ (2:8n) Tedy mezi nás lidi - „Ježíše, jak je pro utrpení smrti korunován ctí a slávou; neboť měl z milosti Boží zakusit smrt za všechny.“ (2:9)

Ježíšovo povýšení je promítáno na utrpení - s vnímavostí pro situaci těch ostatních, kteří také trpí. Ježíš neudělá z utrpení a ze smrti zásluhu, to je trochu naše interpretace. Spíše jde skrz utrpení a smrt, je v procesu smrti a vzkříšení. Tomu nahrává i zvláštní formulace, která zní na první poslech sebesmrkačsky: *Z milosti Boží ochutnal smrt.* To je jako po-žití jedu. To je trochu protimluv. Ochutnáváme život, ale v Ježíšově slovníku v evangeliích se ochutnávání smrti objevuje často. Jemu smrt nebyla přirozená. Nebyl pohříchu... To nám je přirozená. Takže vzít kalich při Večeři Pánově znamená, že bereme kalich spásy, ale pro zmínku o nové smlouvě, která je v Ježíšově krvi, tím bereme také kalich smrti.

On za každého ochutnal smrt a to byla ta milost Boží pro nás. Byl to dobrý výběr, jedinečný a kvalitní. Slušelo se to, bylo to přirozeně dobré - ač Bůh nebyl zrozen - aby ten proces dotáhl do konce i pro mnoho synů, mužů i žen: „Bylo přirozené, že Bůh, pro něhož je vše a skrze něhož je vše, přivedl mnoho synů k slávě, když skrze utrpení učinil dokonalým původce jejich spásy. A on, který posvěcuje, i ti, kdo jsou posvěcováni, jsou z téhož Otce. Proto se nestydí nazývat je svými bratry, když říká: ‚Budu zvěstovat tvé jméno svým bratřím, uprostřed shromáždění tě budu chválit.‘ A jinde praví: ‚Také já svou důvěru složím v Boha.‘ A dále: ‚Hle, já a děti, které mi dal Bůh.‘“ (2:10-13)

Mluví tu nejen o synech, ale opakovaně i o dětech. Všechny ty dobré dary samozřejmě platí i pro ženy, nejen pro muže. To je dobré opakovat: „Protože děti spojuje krev a tělo, i on se stal jedním z nich, aby svou smrtí zbavil moci toho, kdo smrtí vládne, totiž ďábla, a aby tak vysvobodil ty, kdo byli strachem před smrtí drženi po celý život v otroctví.“ Tady se zeptejme, je (1) ďábel vládcem smrti a nebo (2) vládne smrtí (že by ji určoval) a nebo (3) vládne smrtí, že šíří její strach, zneužívá ji a celá jeho vláda je diktátorsky založena na strachu smrti? Nejspíše to třetí a poslední. To je přesný popis jeho charakteru a odpovídající popis skutečnosti.

Pán Bůh ví, kdo jsme. Nejsme určeni pro nadzemský výkon služby. Je mezi námi a anděly rozdíl! „Neujímá se přece andělů, ale ‚ujímá se potomků Abrahamových‘.“ (2:16) a pro ně je člověkem: „Proto musel být ve všem jako jeho bratří, aby se stal veleknězem milosrdným a věrným v Boží službě, a mohl tak smířit hříchy lidu.“ (2:17) a ještě jednou se nám potvrzuje procesní povaha utrpení, cesta pro něj a pro nás: „Protože sám prošel zkouškou utrpení, může pomoci těm, na které přicházejí zkoušky.“ (2:18) Když se ptáme: „Proč na mne přišlo to a nebo ono... Proč zrovna já?!“ tak odpověď - se kterou není dobré spěchat - může být: „Protože tím procházejí všichni a Ježíš s nimi. Je to jeho i naše cesta! Nikdy v tom, co prožíváš, nebudeš sám a nebo sama!“

¹ List Židům, Jaroslav Brož, CBS a Česká biblická společnost, Praha 2017, str. 44